

Олійник О. С. **Основні тенденції розвитку колізійного законодавства щодо регулювання майнових та особистих немайнових відносин подружжя**

У статті проаналізовано основні тенденції розвитку колізійного законодавства щодо регулювання відносин подружжя, з'ясовано, які колізійні прив'язки застосовуються до подружніх відносин.

Ключові слова: подружжя, прецедентне право.

Олейник О. С. **Основные тенденции развития коллизионного законодательства о регулировании имущественных и личных неимущественных отношений супругов**

В статье проанализированы основные тенденции развития коллизионного законодательства относительно урегулирования отношений супругов, выяснено, какие коллизионные привязки применяются к супружеским отношениям.

Ключевые слова: супруги, прецедентное право.

Oliynuk O.S. **The Major Trends Of Collision Of Legislation In The Regulation Of The Property And Personal Non-Property Relation Of The Married Couple**

Major trends conflicts of laws to regulate property and personal non-property relations of spouses are outlined. The basic progress of collision legislation trends is analyzed in relation to the married couples. The author states that points of contact are applied to the matrimonial relations.

Keywords: collision legislation, relations of married couple, matrimonial relations.

Саражун І. Б.

Удосконалення правового регулювання відчуження акцій

УДК

Актуальність теми. Набрання чинності Законом України "Про акціонерні товариства" (далі - ЗУАТ, Закон) від 17.09.2008 р. [1] супроводжується численними коментарями його аналітиків. Цим нормативно-правовим актом закріплено нові правила діяльності для акціонерних товариств, проте достатньо значна кількість положень цього Закону потребує удосконалення, змін та доповнень. Зокрема, він містить низку суперечливих положень щодо порядку відчуження акцій та використання переважного права на їх придбання акціонерами та товариством.

Аналіз досліджень даної проблематики. Проблеми реалізації переважних корпоративних прав розглядалася, зокрема, у працях таких відомих українських авторів як О.М.Вінник [2], Р.А.Майданик [3], В.М.Кравчук [4], С.В.Томчишен [5], В.Л.Яроцький [6] та ін. Існують різні підходи та пропозиції щодо врегулювання цього права в Законі.

Постановка мети. Метою цієї статті став аналіз закріпленого в ЗУАТ порядку реалізації переважного права на придбання акцій приватного акціонерного товариства (далі - ПАТ); виявлення недоліків у його правовому врегулюванні; а також пропозиції щодо вдосконалення положень про переважне право на придбання акцій в Законі.

Виклад основного матеріалу. Слід відзначити, що прописані у ст.7 Закону положення не вирізняються чіткістю викладу її змісту та не позбавлені низки критичних зауважень.

1. Акціонери ПАТ, а якщо вони не використали своє право, то й саме товариство мають переважне право на придбання акцій ПАТ перед третіми особами. Це переважне право діє для акціонерів протягом 2 місяці, якщо коротший строк не передбачено статутом товариства. У ч.3 ст.7 йдеться про те, що статутом товариства може бути

передбачено строк для реалізації переважного права, який не повинен бути меншим ніж 20 днів з дня отримання товариством відповідного повідомлення. Строк переважного права припиняється у разі, якщо до його спливу від усіх акціонерів товариства та самого товариства отримані письмові заяви про використання або про відмову від використання переважного права на купівлю акцій.

З огляду на положення цієї частини не зовсім зрозумілими є дії товариства у випадку, якщо такі письмові заяви надійшли не від усіх акціонерів; або яким чином буде вираховуватися строк можливого викупу акцій самим товариством (протягом 10 днів після використання переважного права акціонерами), якщо такі заяви надійшли із порушенням строків, встановлених Законом чи статутом; чи повинно ПАТ продовжувати ці строки тощо. Очевидно, що у статуті товариства, за відсутності чітких положень у ЗУАТ, необхідно врахувати ці моменти. Так, наприклад, можна було би передбачити, що у випадку, якщо письмові повідомлення надійшли не від усіх акціонерів, а строк їх подання закінчився, то не надіслання повідомлення буде вважатися відмовою від використання свого переважного права купівлі акцій; а при простроченні строків товариство може й не приймати таких заяв. Або навпаки - встановити можливі випадки (строки) їх прийняття у разі прострочення.

2. Критичного зауваження заслуговує й положення ч.4 цієї статті, що акціонер ПАТ, який має намір продати свої акції третій особі, зобов'язаний письмово повідомити про це решту акціонерів товариства та саме товариство із зазначенням ціни та інших умов продажу акцій. Повідомлення акціонерів товариства здійснюється через товариство. Після отримання письмового повідомлення від акціонера, який має намір продати свої акції третій особі, товариство зобов'язане протягом двох робочих днів направити копії повідомлення всім іншим акціонерам товариства. Якщо інше не передбачено статутом товариства, повідомлення акціонерів товариства здійснюється за рахунок акціонера, який має намір продати свої акції.

Виникає низка логічних запитань:

а) навіщо акціонеру витрачати свої кошти на повідомлення кожного акціонера, якщо відправка листів із повідомленням про вручення може коштувати більше, ніж самі акції (наприклад, якщо ПАТ налічує до 100 осіб, то це приблизно може коштувати від 500 до 700 грн. в залежності від місця проживання акціонерів);

б) можливо надіслання таких повідомлень є більш прийнятними лише для власників значного або контрольного пакета акцій, а не міноритаріїв (власників менше 10%);

в) дискусійними є положення про те: що акціонер повинен повідомити товариство та самих акціонерів про намір продати свої акції; а потім - що після отримання письмового повідомлення від акціонера, який має намір продати свої акції третій особі, товариство зобов'язане протягом двох робочих днів направити копії повідомлення всім іншим акціонерам товариства? Виходить, що продаж акцій саме третій особі - є визначальним при зобов'язанні товариства здійснити повідомлення інших акціонерів самим ПАТ? У такому випадку акціонер може відразу повідомити товариство про продаж акцій третій особі і уникнути необхідності повідомляти про це інших акціонерів, оскільки товариство все зробить за нього;

г) тут же йдеться про те, що "якщо інше не передбачено статутом товариства, повідомлення акціонерів товариства здійснюється за рахунок акціонера, який має намір продати свої акції". Виходить, що товариство може у статуті передбачити положення про те, що за його рахунок буде здійснюватися повідомлення акціонерів. Але навіщо йому передбачати у статуті постійні та несподівані витрати для себе?;

д) далі у цій же частині йдеться: "якщо акціонери ПАТ та/або товариство не скористаються переважним правом на придбання всіх акцій, що пропонуються для продажу, протягом встановленого цим законом або статутом строку, акції можуть

бути продані третій особі за ціною та на умовах, що повідомлені товариству та його акціонерам". Навіщо акціонеру-відчужувачу, чи самому товариству нести витрати спочатку на повідомлення всіх акціонерів, а потім - продавати третій особі акції за ціною та на умовах, що повідомлені товариству та його акціонерам. Адже виходить, що якщо ніхто із акціонерів цього товариства і саме товариство не придбає акції - відчужувач дарма витратиться, а потім ще й не зможе продати свої акції третій особі за більшою ціною, щоб хоча б трохи покрити свої витрати? Для цього випадку слід було би скасувати обмеження щодо ціни продажу акцій третій особі і передбачити правило, що за умови, якщо всі акціонери товариства відмовилися від використання свого переважного права, акціонер може відчужити акції третій особі (за встановленою ним ціною).

Таким чином одна лише ч.4 ст.7 Закону містить максимальну кількість зауважень до двох абзаців її тексту. Мобільнішою уявляється ситуація, із кількістю акціонерів до 25 осіб, де передбачається можливість прийняття рішення на загальних зборах методом опитування (ст.48). Така кількість осіб надає можливості для більш швидкого та менш витратного повідомлення акціонерів. Хоча питання про те, чи можна надсилати та приймати такі повідомлення в електронному вигляді (чи в інший менш витратний спосіб) залишається відкритим.

3. У разі порушення зазначеного у ст.7 ЗУАТ переважного права на придбання акцій будь-який акціонер товариства та/або саме товариство, якщо його статутом передбачене переважне право на придбання акцій, має право протягом трьох місяців з моменту, коли акціонер чи товариство дізналися або повинні були дізнатися про таке порушення, вимагати у судовому порядку переведення на них прав та обов'язків покушця акцій. Така норма спрямована на захист прав акціонерів. Проте не зовсім зрозумілим є відрахування трьохмісячного строку з моменту, "коли акціонер чи товариство дізналися або повинні були дізнатися про таке порушення...". Для того щоб стало можливим вирахування такого строку, потрібно закріпити правило про необхідність звернення до товариства акціонера із відповідною заявою, дата прийняття товариством якої й буде вважатися початком цього строку.

4. Позитивним є урегулювання у ст.7 порядку використання акціонерами переважного права на придбання акцій у разі звернення стягнення на них у зв'язку з їх заставою. Проте, вважаю доцільним закріпити таке правило й для самого товариства, у випадку, якщо акціонери не скористалися ним.

Уступка переважного права іншим особам не допускається. Зазначене переважне право акціонерів не поширюється на випадки переходу права власності на цінні папери ПАТ в результаті їх спадкування чи правонаступництва.

Нажаль, законодавець знову не передбачив випадків (не врахував їх із обережності) поширення цього права для можливого обміну акцій, чи їх дарування (в тому числі й переважного), наслідком чого стане продовження підміни при укладанні договорів на які це право поширюється, тими на які це право не поширюється. Якщо випадки дарування такого об'єкта власності як акції пов'язані з конкретною особою і складно уявити, що можна передбачити правила їх дарування для іншої у Законі, - то можливим видається врегулювання такого способу відчуження на локальному рівні, тобто за принципом "дозволу-обмеження": дарування не заборонене, якщо таких обмежень при використанні переважного права не встановлено статутом товариства. Наявність такої превентивної норми, хоча й не зможе заборонити подарувати акції третій особі, та все ж буде виконувати свою попереджувальну функцію.

Доцільним було би прописати й випадки використання переважного права, коли акції товариства обмінюються на акції цього ж, або іншого товариства; надати можливість обміну акцій на інші об'єкти в учасників одного товариства із відповідною

доплатою; зрештою, надати таке право учасникам приватного товариства, за ціною та на умовах обміну, що в цілому задовольняв би учасника, який має намір здійснити обмін акцій із третьою особою.

Таким чином, для відчуження акцій шляхом їх міни та дарування у статті 7 Закону достатньо буде закріпити норму про те, що: "Реалізація переважного права на придбання акцій приватного товариства поширюється на акціонерів цього товариства у випадку їх обміну та дарування, якщо таке право передбачене статутом приватного акціонерного товариства".

Висновки. На підставі проведеного аналізу врегульованих у змісті ст. 7 Закону "Про акціонерні товариства" положень щодо порядку відчуження акцій вважаю за необхідне удосконалити його шляхом врахування наступних положень:

1. Передбачити варіанти дії для товариства у випадку, якщо письмові повідомлення надійшли не від усіх акціонерів, а строк їх подання закінчився.

2. Правило щодо повідомлення інших акціонерів про їх переважне право купівлі акцій у акціонера-відчужувача, не повинно поширюватися на власників-міноритаріїв (менше 10% акцій).

3. Більш чіткого та послідовного викладу потребують питання щодо повідомлення товариства та самих акціонерів про намір продати свої акції третій особі, оскільки тут може мати місце конфлікт інтересів товариства та самих акціонерів щодо оплати вартості такого повідомлення.

4. Передбачити спосіб повідомлення акціонерів про відчуження акцій у товаристві із кількістю акціонерів до 25 осіб.

5. Скасувати обмеження щодо ціни продажу акцій третій особі (за ціною та на умовах, запропонованою акціонерам та товариству) і передбачити правило, що за умови, якщо всі акціонери товариства відмовилися від використання свого переважного права, акціонер може відчужити акції третій особі (м. на ув. лише за встановленою ним самим ціною).

6. Врахувати, що відрахування трьохмісячного строку при порушенні використання переважного права ("коли акціонер чи товариство дізналися або повинні були дізнатися про таке порушення...") повинен передбачати необхідність звернення до товариства акціонера із відповідною заявою, дата прийняття товариством якої й буде вважатися початком цього строку.

7. Передбачити можливість дотримання переважного права для товариства у випадку звернення стягнення на акції, у другу чергу після акціонерів.

8. Запровадити у статті 7 Закону норму про те, що реалізація переважного права на придбання акцій приватного товариства поширюється на акціонерів цього товариства у випадку їх обміну та дарування, якщо таке право передбачене статутом приватного акціонерного товариства.

1. Закон України "Про акціонерні товариства" від 17 вересня 2008 року // Відомості Верховної Ради України. - 2008. - № 50-51. - Ст. 384.
2. Вінник О. М. Науково-практичний коментар Закону України "Про акціонерні товариства" / О. М. Вінник. - К., 2010. - 312 с.
3. Майданик Р.А. Проблеми судової практики з питань переважного права купівлі акцій ЗАТ / Р. А. Майданик // Прав. тиждень. - 2007. - № 42 (63).
4. Кравчук В.М. Проблеми реалізації та захисту переважного права на придбання акцій за Законом України "Про акціонерні товариства" / В. М. Кравчук // Вісн. госп. судочинства. - 2009. - № 6.
5. Кравчук В.М. Проблеми реалізації та захисту переважного права на придбання акцій за Законом України "Про акціонерні товариства" / В. М. Кравчук // Вісн. госп. судочинства. - 2009. - № 6.

6. Томчишен С.В. Проблеми здійснення та захисту переважного права купівлі частки (акцій) // Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару "Охорона корпоративних прав"(1-2 жовтня, 2010 р., м.Івано-Франківськ).
7. Яроцький В. Л. Цивільно-правові засоби забезпечення оборотоздатності корпоративних прав (коментар чинного законодавства, огляд судової практики та аналіз доктрини) / В. Л. Яроцький // Акт. питання цив. та госп. права. - 2007. - № 4-5.

Саракун І.В. Удосконалення правового регулювання відчуження акцій

У даній роботі досліджено проблемні аспекти урегульованого у ст.7 Закону "Про акціонерні товариства"порядку реалізації переважного права на придбання акцій акціонерами приватного акціонерного товариства. За результатами проведеного аналізу виявлено низку питань, що потребують їх удосконалення та належного правового регулювання.

Ключові слова: переважне право, придбання акцій, акціонери, товариство, приватне акціонерне товариство.

Саракун И.В. Усовершенствование правового регулирования отчуждения акций

В данной работе исследованы проблемные аспекты урегулированного в ст. 7 Закона "Об акционерных обществах"порядка реализации преимущественного права на приобретение акций акционерами частного акционерного общества. По результатам проведенного анализа выявлен ряд вопросов, которые нуждаются в их усовершенствовании и надлежащем правовом урегулировании.

Ключевые слова: преимущественное право, приобретение акций, акционеры, товарищество, частное акционерное общество.

Sarakun I.B. Improvement Of Legal Adjusting Alienation Of Actions

In this work problem aspects are investigational well-regulated in the century of a 7 Law "On the joint-stock companies"of order of realization of repressing right on acquisition of actions by the shareholders of private joint-stock company. On results the conducted analysis the package of questions which need their improvement and proper legal adjusting is educed.

Keywords: repressing right, acquisition of actions, shareholders, society, private joint-stock company.